



Джек Лондон

Мъдростта на пъртината

Ситка Чарли бе постигнал невъзможното. Може други индианци да са знаели мъдростта на пъртината не по-зле от него, обаче само той разбираше мъдростта на белия човек, честта на пъртината и закона. Но не беше проумял тези неща за един-единствен ден. Умът на туземеца е ба-вен в обобщенията, за него са необходими много и често повтарящи се факти, за да породят разбирането. Ситка Чарли от детството си непрекъснато беше попадал сред бели хора, а когато възмъжа, предпочете да свърже съдбата си с тях и веднъж завинаги да се отрече от собственото си племе. Дори и след това, макар и да уважаваше почти до благоговее-не тяхното могъщество, макар и да размишляваше за него, все още не беше разгадал тайната му същина, честта и закона. И само натрупалите се с течение на годините изводи най-сетне му помогнаха да я разбере. Понеже принадлежеше към друга раса, когато я узна, той я разбра по-добре от самия бял човек; понеже беше индианец, бе постигнал невъзможното.

А всички тези неща бяха породили у него презрение към собственото му племе – презрение, което беше свикнал да прикрива, но което сега избухна в многоезичен ураган от ругатни, сипеши се върху главите на Качуктен Гоухий. Те се свиваха пред него като чифт ръмжащи кучета от вълча порода, твърде стръвни, за да си скрият зъбите. Не бяха приятни за гледане. Нито пък Ситка Чарли. И тримата имаха ужасен вид. Лицата им бяха кожа и кости;

скулите им бяха осеяни с отвратителни струпеи, които ту се бяха пукали, ту замръзвали от лютия студ, а в очите им мрачно гореше пламъкът, който се поражда от отчаянието и глада. На стигналите до това състояние хора, за които не съществува преградата на честта и закона, не може да се има доверие. Ситка Чарли го разбираше и тъкмо затова преди десет дена ги беше принудил да оставят пушките си

заедно с другите принадлежности за стануване. Бяха им останали само неговата пушка и пушката на Капитан Епингуел.

– Хайде, накладете огън! – заповяда той и извади скъпоценната кибритена кутия и неизменно съпровождащите я ивици суха брезова кора.

Двамата индианци се заловиха мълчаливо да събират сухи клони и съчки. Бяха изтощени и често прекъсваха работата си, опираха се замаяни, преди още да са се навели до долу, и със залитане се тътреха до общия куп, а колената им трепереха и се удряха едно в друго като кастанети. Всеки път, след като изминаваха това разстояние, те си почиваха за миг, сякаш бяха болни или смъртно уморени. От време на време в очите

им се четеше търпеливият стоицизъм на немото страдание, но съзнание-то веднага се събуждаше отново и като че ли напираше да избухне в див кръсък – „Аз, аз, аз искам да живея!“ – този върховен стремеж на цялата жива вселена.

Лек ветрец повяваше от юг, хапеше незащитените части от телата им и пробуждаше с нажежените игли на мраза кожените дрехи и плътта до самите кости. Затова, щом огънят запламтя и размрази един влажен кръг в снега наоколо. Сипка Чарли накара другарите си въпреки явното им нежелание да му помогнат да направи заслон. Това бе примитивно приспособление – най-обикновено одеяло, опънато успоредно на огъня по посоката на вятъра под ъгъл от около четиридесет и пет градуса. То преграждаше пътя на студения вятър и отпращаше топлината назад и надолу към тези, които биха се подслонили под него. После настлаха зелени елхови клони, за да не седат направо на снега. След като изпълниха тази задача, Ка Чукте и Гоухий се заеха с краката си. Заледените им мокасини бяха в печално състояние от дългото пътешествие, а острите парчета лед, задръстили реките, ги бяха превърнали в дрипи. Кожените им индиански чорапи нямаха по-добър вид и когато поомекнаха от топлината и те ги събуха, безжизнено белите връхчета на пръстите в различни стадии на замръзване разказаха простата история за изминатия път.

Ситка Чарли остави двамата да си сушат мокасините и чорапите и тръгна обратно по пътя, по който

беше дошъл. Той също изпитваше силно желание да седне край огъня и да отмори изнурената си плът, но честта и законът му забраняваха. Той с мъка се затътри по замръзналото поле и всяка крачка беше изпълнена с протест, всеки мускул се бунтуваше. На няколко пъти там, където откритото водно пространство между струпалите се ледени блокове беше хванало скоро корица, ще не ще трябваше отчаяно да ускорява движенията си, понеже крехката опора застрашително се огъваше под него. На такива места смъртта настъпва бързо и лесно, но той нямаше желание да се подлага на нови мъки.

Нарастващата му тревога се стопи, когато иззад завоя на реката се появиха двама едва кретащи индианци. Те залитаха и се задъхваха като хора, носещи тежък товар, въпреки че вързопите на гърба им надали тежаха повече от няколко фунта. Той ги отрупа с въпроси и отговорите им сякаш го успокоиха. Ситка Чарли забърза нататък. Подир индианците идваха двама бели мъже, които крепяха от двете страни една жена. Те също залитаха като пияни, а ръцете и краката им трепереха от слабост.

Но жената се опираше на тях леко и предпочиташе да върви напред със собствени сили. Когато я видя, радостен блясък озари за миг лицето на Ситка Чарли. Той изпитваше дълбоко уважение към госпожа Епингуел. Беше виждал много бели жени, но тя беше първата, с която пътуваше по пъртината. Когато капитан Епингуел бе заговорил, за опасното предприятие и бе предложил голяма плата за услугите му, той бе поклатил мрачно глава, защото това бе непознат път през печалния безкрай на Севера, а Ситка Чарли знаеше, че такова пътуване потиска до краен, предел духа на мъжете. Но когато бе узнал, че жената на капитана щяла да пътува с тях, той решително бе отказал да има нещо общо с цялата работа. Да беше някоя жена от неговото племе, Ситка Чарли нямаше да има нищо против, но тези жени от Южната страна... не, не, те са твърде крехки и нежни за такива смели начинания.

Ситка Чарли не познаваше този вид жени. Само преди пет минути и през ум нямаше да му мине да стане водач на експедицията; но когато тя се приближи към него с чудната си усмивка и му заговори на своя правилен, чист английски език направо по

въпроса, без да се моли или убеждава, той веднага се подаде. Да беше имало в очите ѝ малодушие или молба за милост, да беше се долавял трепет в гласа, да беше се опитала да използва женския си чар, щеше да стане твърд като стомана; вместо това ясният ѝ изпитателен поглед и ясният звънък глас, пълната ѝ откровеност и естественият начин, по който се държеше с него като с равен, го накараха да загуби и ума, и дума. Той почувствува тогава, че това беше жена от някаква нова порода и още след първите няколко дена, които прекара заедно с нея на пъртината, разбра защо синовете на такива жени ставаха господари на сушата и морето и защо синовете на жените от неговото племе не можеха да им надвият. Крехка и нежна! Ден след ден я наблюдаваше той, изморена, изтощена, несломима, и тези думи му се натрапваха като някакъв нескончаем припев. Крехка и нежна! Ситка Чарли знаеше, че нейните крака са били създадени за гладки пътеки и слънчеви страни, че не са познавали мокасините и болките от студа, не са били целувани от ледените устни на мряза, гледаше ги и не можеше да се начуди как леко крачеха до края на изнурителния ден.

Тя винаги намираще усмивка и ободрителна дума дори и за най-презрения носач. Когато пътят започна да се губи в здрача, тя като че ли се стегна и събра сили, а когато Ка Чукте и Гоухий, които бяха се хвалили, че познават всеки белег пред тях както едно дете познава стегнатите в денк кожи за вигвама, признаха, че не знаят къде се намират, не друг,

а тя изрече думи на прошка сред проклятията на мъжете. Тя им пъ тази нощ, докато усетиха умората да се стопява, докато бяха готови да посрещнат бъдещето с нова надежда. А когато храната взе да се свършва и те започнаха да претеглят ревниво всяка най-оскъдна дажба, не друг, а тя встана против хитруванията на мъжа си и Ситка Чарли и поиска нейният дял да не бъде нито по-голям, нито по-малък от това, което получаваха другите.

Ситка Чарли се гордеше, че познава тази жена. Присъствието ѝ бе направило живота му по-богат, по-съдържателен. Досега не беше се вслушвал в ничии съвети, не беше се отбивал надясно или наляво по ничия заповед; беше изковал характера си според повелите на собствения разум, беше възпитал доблестта си, без да отдава значение на нищо друго освен на личните си разбирания. За първи път бе почувствувал някакво външно влияние да събужда всичко най-хубаво, което се таеше в него. Кратък поглед на одобрение, хвърлен от тези ясни, пронизателни очи, една дума на благодарност, изречена от ясния, звънък глас, най-леко потрепвайки, извиващо устните в тази чудна усмивка, и той за часове изпадаше в блаженство. Това бе нов стимул за мъжкото му достойнство; за първи път тръпнеше от съзнателна гордост, за постигнатата от него мъдрост на пътината; и заедно с тази жена непрекъснато поддържаше духа на обезсърчените си другари.

Когато го видяха, лицата на двамата мъже и на жената се разведриха, защото в края на краищата той беше опората, която ги крепеше. Но Ситка Чарли, безстрастен както винаги, прикри под желязната маска на равнодушието болката и радостта, попита как са другите, каза им колко път остава до огъня и продължи нататък. След това срещна един накуцващ индианец без товар, със стиснати устни и застинала в очите болка от крака, в който живата плът водеше неравен бой с мъртвата. За него бяха положени всички възможни грижи, но в крайното изпитание слабите и нещастните трябва да загинат и Ситка Чарли смяташе, че дните му са преброени. Индианецът не можеше да изтрае дълго и затова Ситка Чарли му подхвърли няколко сурови думи за утеха. След това насреща му се зададоха двама други индианци, които бе натоварил със задачата да помагат на Джо, третия бял мъж в групата. Те бяха го изоставили. Още от пръв поглед Ситка Чарли забеляза как вътрешно се стегнаха и разбра, че най-после са отрекли неговата власт. Затова, когато им заповяда да се върнат да търсят изоставения от тях бял човек и видя блясъка на ловджийските ножове, които те изтеглиха от каниите, Ситка Чарли не бе изненадан. Това бе жалка гледка – трима слаби мъже, напрегнали

нищожните си сили пред лицето на могъщия безкрай; но двамата се свиха под свирепите удари, които им нанасяше третият с приклада на пушката, и му се подчиниха като бити кучета. Подир два часа, подхванали от двете страни залитация Джо и със Ситка Чарли, който завършваше шествието, те стигнаха до огъня, където останалите членове на експедицията бяха се свили в прикритието на заслона.

– Няколко думи, приятели, преди да си легнем да спим – заговори Ситка Чарли, след като бяха погълнали лакомо оскъдните си дажби безквасен хляб. Той говореше на индианците на матерния им език, понеже вече беше споделил намерението си с белите. – Няколко думи, приятели, за личното ви добро, които може би ще ви помогнат да останете живи. Чуйте закона и този, който го наруши, сам ще навлече смъртта си. Ние преминахме Планините на мълчанието и сега пътуваме по горното течение на река Стюърт. Може би след едно спане, може би след няколко, може би след много ношувки, но ще дойде ден, когато ще стигнем до хората от Юкон, които имат много храна. Добре ще е да спазваме закона. Днес Ка Чукте и Гоухий, на които заповядах да проправят пъртината, забравиха, че са мъже, и побягнаха като уплашени деца. Вярно е, че те забравиха; ще го забравим и ние. Но нека го помнят отсега нататък. Случи ли се да го забравят... – Ситка Чарли небрежно и мрачно докосна пушката си. – Утре те ще носят брашното и ще внимават белият човек Джо да не ляга в снега. Аз съм премерил колко чаши брашно има; ако вечерта липсва дори половин шепа... Разбирате ли? Днес и други бяха забравили. Еленска глава и Три лакерди оставиха белия човек Джо да лежи на снега. Да не забравят занапред! Щом се развидели, те ще потеглят и ще проправят пъртината. Вие чухте закона. Внимавайте да не го нарушите!

Ситка Чарли разбра, че не е по силите му да запази веригата неразкъсана. От Еленска глава и Три лакерди, които проправяха пъртината напред, до Чукте Гоухий и Джо тя се беше проточила на повече от цяла миля. Всеки кретаеше, падаше или почиваше, както му дойдеше. Върволицата се движеше напред с неравномерни прекъсвания. Всеки напрягаше сетните остатъци от силите си и залиташе напред, докато те не се изчерпваха, но по някакъв чудотворен начин винаги се намираше още някакъв сетен остатък. Всеки път, когато някой се препънеше, той падаше с твърдото убеждение, че няма вече да се вдигне, но въпреки това се вдигаше и пак падаше, и пак се вдигаше. Плътта не издържаше, волята се налагаше, но всяка победа представляваше трагедия. Индианецът със замръзвания крак вече не вървеше прав, а пълзеше на четири крака. Той

рядко си почиваше, понеже знаеше какво наказание налага за това студът. Дори и устните на госпожа Епингуел най-сетне бяха замръзнали в неподвижна усмивка, а очите ѝ гледаха, но не виждаха. Тя често спираше, притискаше облечената си с ръкавица ръка към сърцето, задъхана и зашеметена.

Джо, белият мъж, беше прекрачил границата на страданието. Той вече не се молеше да го оставят, не призоваваше смъртта, не усещаше нищо и беше щастлив в унеса на бълнуването. А Чукте и Гоухлий го влачеха грубо и го обсипваха с безбройни яростни погледи и юмурици. За тях това бе върхът на несправедливостта. Сърцата им горяха от омраза и се свиваха от страх. Защо да хаят силите си заради неговото безсилие? Да ги хаят, означаваше смърт, да не ги хаят. . . но те си спомняха за закона на Сипка Чарли и за пушката.

Колкото повече се здрачаваше, толкова по-често падаше Джо, а да го вдигнат бе толкова трудно, че те изоставаха все по-назад и по-назад. Тримата се просваха в снега – толкова изнемощели бяха индианците. А на гърба си те носеха живота, и силата, и топлината. В чувалите с брашно се криеше единствената възможност да останат живи. Не можеха да не мислят за това и нямаше нищо чудно в туй, което се случи. Бяха паднали край останали от лятото, заприщили реката трупи, където хиляда кубика гориво чакаше само една клечка кибрит. Наблизо имаше дупка в леда. Ка Чукте погледна дървата и водата, същото направи и Гоухий, след това погледите им се срещнаха. И двамата не изрекоха нито дума. Гоухий накладе огън, Ка Чукте напълни тенекиено канче с вода и я сгръ; Джо бръщолевеше за разни неща в друга страна на език, който не разбираха. Те забъркаха рядка кашлица от брашно и гореща вода и изпиха по много чаши. На Джо не предложиха, но той не им се разсърди. Той не се сърдеше на нищо, дори и на мокасините си, които се пърлеха и пушеха сред жарта.

Кристална мъгла от сняг премрежваше въздуха, той валеше тихо, гальовно и ги загръщаше с плътни. бели роби. И краката им щяха да изминат още много пъртини, ако съдбата не беше разпиляла облаците и прояснила небето. Нещо повече, да беше станало това само десет минути по-късно, щяха да бъдат спасени. Ситка Чарли се озърна назад, видя издигналия се стълб на пушека от техния огън и разбра всичко. Той погледна напред към тези, които бяха останали верни, и към госпожа Епингуел.

– И тъй, приятели, вие пак забравихте, че сте мъже? Добре. Много добре. Ще храним по-малко

гладни гърла.

С тези думи Ситка Чарли върза брашното и пристегна торбата връз товара, който носеше на гърба си. Той зарита Джо, докато болката не изтръгна нещастника от неговото блаженство и не го накара да се изправи с олюляване. След това го бутна на пъртината иго подкара напред. Двамата индианци се опитаха да се изплъзнат.

– Стой, Гоухий! И ти също, Ка Чукте! Нима брашното е придало такава сила на вашите крака, че ще могат да изпреварят бързокрилия куршум? Не се мъчете да излъжете закона. Бъдете мъже за последен път и бъдете доволни, че ще умрете с пълни търбуси. Хайде, застанете тук, гърбом към трупите, рамо до рамо. Хайде!

Двамата мъже се подчиниха мълком, без страх, защото бъдещето е, което плаши човека, а не настоящето.

– Ти, Гоухий, имаш жена и деца и шатра от еленови кожи при племето Чипеуа. Каква е сетната ти воля за всичко това?

– Предай й нещата, които ми се падат според обещанието на капитана: одеялата, мънистата, тютюна, кутията, от която излизат странни звуци като гласове на бели хора. Кажй й, че съм умрял на пъртината, но не казвай как.

– А ти, Ка Чукте, който нямаш нито жена, нито деца?

– Аз имам сестра, тя е жена на търговския агент в Кошки. Той я бие и тя не е щастлива. Предай на нея всичко, което ми се полага според договора, и й кажи, че няма да е зле да се върне при близките си. А ако ти се случи да срещнеш мъжа й и искаш да изпълниш желанието ми, няма да е зле той да умре. Бие я и тя се страхува от него.

– Съгласни ли сте да умрете според закона?

– Съгласни сме.

– Тогава сбогом, приятели. Желая ви, преди да изтече денят, да седите пред пълно с храна гърне в топла шатра.

С тези думи той вдигна пушката си и многогласно ехо наруши тишината. Едва бяха замрели ековете, когато в далечината се обадиха други пушки. Сигка чарли се стресна. Прозвучали бяха повече от един изстрел, а пък те имаха още, само една пушка Той хвърли мимолетен поглед към мъжете, които лежаха толкова тихо, усмихна се жлъчно на мъдростта на пъртината и забърза напред, за да пресрещне хората от Юкон.

КРАЙ

© 1963 Сидер Флорин, превод от английски

Jack London
The Wisdom of the Trail, 1899

Източник: <http://dubina.dir.bg>
Сканиране и обработка: Сергей Дубина, 16 май 2003

Публикация:

Джек Лондон, Разкази и новели
Книгоиздателство „ГЕОРГИ БАКАЛОВ“, ВАРНА, 1987
Анелия Бошнакова, Сидер Флорин, преводачи, 1987
Борис Дамянов, Желяз Янков, Сидер Флорин, Тодор Вълчев, преводачи, 1963

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://purl.org/NET/mylib/text/2218>]